

درباره پژوهشگر

جواد صفی‌نژاد

رتبه: برگزیده اول بخش بزرگسال
تحصیلات: کارشناسی ارشد
 (دکترای افتخاری)

عنوان اثر: کاریز در ایران و شیوه‌های
 سنتی بهره‌گیری از آن

JAVAD SAFI-NEJAD

Rank: 1st Rank in the Adult
 Section

Degree: MA

Research Title: Kariz in Iran
 and its Traditional Ways of
 Enjoying it

جواد صفی‌نژاد در سال ۱۳۰۸ در شهر ری متولد شد. ایشان مدرک کارشناسی خود را در رشته تاریخ و جغرافی از دانشگاه تهران و مدرک کارشناسی ارشد را از همان دانشگاه در رشته علوم اجتماعی با ارائه پایان‌نامه‌ای درباره اماکن مقدسه شهر ری دریافت کرد. صفی‌نژاد از سال ۱۳۳۷ همکاری خود را با مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران آغاز نمود و در این مؤسسه و همچنین در دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران و دانشگاه علامه طباطبایی به تدریس پرداخته است. برخی از آثار تألیفی و پژوهشی وی عبارت است از: «واژه‌نامه قنات»، «اسناد بنه‌ها»، «نظام‌های آبیاری سنتی در ایران»، «شاهنامه‌های چاپ سنگی»، «معرفی کتب چاپی جغرافیایی و جغرافی دانان دوره قاجار» و «جامعه‌شناسی ایلات و عشایر ایران». از فعالیت‌های استاد صفی‌نژاد در طی این سال‌ها می‌توان به مطالعات میدانی در میان ترکمن‌ها و شاهسون‌ها و مناطقی از کهگیلویه و بویراحمد، سبزی‌کاری و سبزی‌کاران شهر ری، پیشینه جغرافیایی و تاریخی شمال خراسان، انجام مونوگرافی‌های متعدد، کار بر روی موضوعاتی چون قنات، بنه، نظام‌های زراعی، نظام‌های آبیاری و اسناد عشایری در ایران اشاره کرد.

چکیده اثر

کشور ایران از گذشته‌های دور مهد قنات‌سازی و قنات‌داری محسوب می‌گردیده است؛ سیستمی که در مناطق خشک و نیمه خشک، آب زیرزمینی را با استفاده از نیروی ثقل در اختیار ساکنان آن قرار داده و حیات و زندگی را در این مناطق موجب گردیده است. نقاطی از ایران و حتی دنیا که از وجود چشمه‌های طبیعی و یا روان آب‌های دائمی محروم بوده‌اند حیات خود را مدیون سیستم قنات هستند. قنات اولین سکونتگاه‌ها را در این مناطق بوجود آورده و حتی ضامن تداوم زندگی در شهرها بوده است. احداث، نگهداری و بهره‌برداری از قنات مجموعه نظاماتی را در زمینه مدیریت آب ایجاد کرده است که این نظامات در طول تاریخ تمدنی را به نام تمدن کاریزی موجب شده‌اند. کتاب «کاریز در ایران و شیوه‌های سنتی بهره‌گیری از آن» ریشه این تمدن، یعنی قنات را به صورت کامل

و همه‌جانبه بررسی کرده و زیربنا و بستری مناسب را برای پژوهشگران قنات و سازه‌های مرتبط با آن فراهم آورده است. در این کتاب زوایای مختلف قنات از جغرافیا تا تاریخ آن، از فناوری‌های حفر تا نظام‌های مرتب بر حفر و بهره‌برداری و مدیریت آن، از پیکره قنات تا سازه‌های مرتبط با آن، از غذای مقیمان تا محل زندگی آنان، از سنجش زمان تا اندازه‌گیری آب‌دهی قنات، از نقشه تا حقایق، از آبیاری در مناطق خشک و نیمه‌خشک تا کشاورزی در این نواحی و ... بررسی شده‌اند.

